

היכלי תורה

שיעורי תורה
רשק

ערש"ק פרשת ויחי יג טבת תשסט ♦ דף היומי בבלי: בבא קמא יב ירושלמי: גיטין ל

ויאמר אנכי אעשה כדברך ויאמר השבעה לי

מסמיכות הפסוקים ומלשונם נראה כי בתחלה שטח יעקב אבינו לפני יוסף את בקשתו, וכשהסכים יוסף והבטיח כי ימלא את בקשתו, הוסיף לבקש כי יחזק את הבטחתו בשבועה. ותמוה, ותמוה, שהרי תחלת בקשתו היתה 'שים נא תחת ירכי', ופירש רש"י: והשבע, ולא היה צריך הכתוב לשנות 'ויאמר השבעה לי'. גם מה שאמר יעקב 'ועשית עמדי חסד ואמת', ופירש רש"י: חסד שעושיין עם המתים הוא חסד של אמת, לפי שאינו מצפה לתשלום גמול, נראה מיותר, שהרי פירש היטב את בקשתו, וברור שקיומה הוא כולו לאחר מיתתו.

והנה במה שדרש יעקב אבינו מיוסף שישבע לו, פירש הרמב"ן, שלא היה יעקב חושד בנו הצדיק האהוב לו שימרה על מצות אביו ועל הדבר אשר הבטיחו, אבל עשה כן לחזק הענין בעיני פרעה, פן יחפוץ שיקברו הנביא בארצו לכבוד להם ולזכות. ולפי זה אפשר לפרש, כי יעקב אבינו הקדים את השבועה לבקשתו, ובקש מיוסף שישבע שיעשה לו לאחר מותו כל מה שיבקש ממנו. זו כוונתו באמרו "שים נא ירך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת", שישבע לו על כך שיעשה אתו חסד של אמת, היינו כל מה שיבקש ממנו לעשות לו אחר מותו, ורק אחר שנשבע לו יוסף פירט את בקשתו "אל נא תקברני במצרים".

אלא מכיון שכל כוונתו היתה כדי שלא יערער פרעה על קבורת יעקב בארץ כנען, ענה לו יוסף 'אנכי אעשה כדברך', שלכאורה מלת 'אנכי' מיותרת, וגם אם היה אומר 'אעשה כדברך' היתה נכללת בזה הבטחה שיקיים רצון אביו, אלא שהדגיש לו יוסף 'אנכי', בכל מה שהדבר תלוי בי, 'אעשה כדברך', הריני מבטיחך שמצדי לא יהיה שום עכוב. אבל אם כוונתך ע"י השבועה למנוע מפרעה מלערער על הקבורה בארץ כנען, לא הועילה בזה השבועה, כמו שמבואר בספר 'מחנה אפרים' בתחלתו, באחד שקודם מותו כתב צוואתו בספר החתום, וקרא לבניו והכריחם להשבע שיקיימו כל הכתוב בספר, בלי שידעו מה כתוב שם. כשפתחו את ספר הצוואה לאחר פטירת אביהם, מצאו כתוב אשר צוה להם אביהם שלא יגורו בעיר הזאת, וכל אחד מהם ירחיק לנדוד לעיר אחרת. על שאלת הבנים אם חייבים לקיים שבועתם כיון שלא ידעו על מה הם נשבעים, מסיק ה'מחנה אפרים' שכיון שטוענים שאילו היו יודעים שבדעתו היה גם לדבר הזה לא היו נשבעים לו, הרי זה כעין נדרי טעות, ואינם חייבים לקיים שבועתם. וממילא גם פרעה לא יחוש לשבועה כזאת שיש לטעון עליה שהיא טעות.

לכן חזר יעקב ואמר 'השבעה לי', כלומר, שיחזור וישבע לו עכשיו אחרי שתוכן בקשתו כבר היה ידוע ליוסף, ובוזה לא תהיה טענת טעות.

ע"פ יעלת חן

נושאי הדף בעלון

דין תורה לבית דין שטעו.....בבא קמא יב

מודה בקנס דרבנן.....בבא קמא יב

אשה מורה הוראה,

ומנהיגה.....בבא קמא יג

גידול כלב והנחת מודעה

לזהירות.....בבא קמא יד

הנזיקין גובים בהם

מעידית.....בבא קמא יד

גאולה בזכות הכריעה

במודים.....בבא קמא טז

תפילות ושיעורי תורה בקברות

הצדיקים.....בבא קמא טז

תפילה בסמוך לקבר.....בבא קמא טז

תשלום כשהזיק לחבירו וגרם לו

טובה.....בבא קמא יז

היזק בלי נזק ממוני.....בבא קמא יז

ניפוח אבק מבגד אשתו

נדה.....בבא קמא יח

הדלקת אש ע"י קוף כדי להימנע

מבישול עכו"ם.....בבא קמא יח

כפתור ופרח.....עמוד 5

דין תורה לבית דין שטעו

בשו"ת מהרי"ט (ח"א סי' לו בסופו) כתב שחכם שאסר איזה דבר, ואח"כ התברר שהוא טעה בדבר ברור, יכול לחזור בו ולא אומרים שהוא שווא אנפשיה חתיכא דאיסורא, ומכיון שכבר אסר שוב אינו יכול לחזור בו.

והנה בשו"ת משנה הלכות (חי"ד סי' קסט) נשאל בדבר בית דין שטעו בהוראה בבירור, האם יכול הבעל דין שניזוק מכך להזמין ולתבוע את הבי"ד הטועה לפני בי"ד אחר.

בתשובתו הכריע שאין צריך לומר אם לא קבלו הצדדים עליהם את הבי"ד הזה בין לדין בין לטעות, ודאי כיון שראינו שטעו א"כ דינם ממילא בטל. אלא אפילו קיבלו עליהם את הבי"ד גם על צד טעות מ"מ לא קבלו אלא שאם יטעו הבי"ד ויפסקו שלא כדין לא יהיו בכלל גוזלי ממון חברו, אבל פשוט שאין אדם מקבל על עצמו מי שבמזיד יעוות עליו את הדין דזה לא מקרי טעות אם עשה במזיד, ולכן אם מתברר באמת שטעו ודאי החיוב עליהם לחזור אפילו בקבלו עליהם לטעות.

ואם אינם רוצים לחזור צריכים לשלם, אלא דנסתפקו הפוסקים בכוונת הדברים אם אינם רוצים לחזור שחייבים לשלם אי הכוונה שאינם רוצים לחזור ששותקים אבל אין אומרים להוציא אלא שבע"ד מוציא מעצמו ע"פ פסקם ואעפ"כ חייבים, או שהכוונה שהדיינים כופין לקיים פס"ד שלהם דווקא אז חייבים לשלם.

מודה בקנס דרבנן

בשו"ת יד יוסף (סי' ו), על דבר השאלה בקהילה שיש להם תקנות מקדם, ובתוך התקנות יש תקנה אחת, על מי שיעבור על התקנה יתן ח"י זהובים קנס לקופת הקהל. ואחד מאנשי הקהל נחשד שעבר על התקנה, אבל לא היה רק חשד בעלמא, בלי שום אומדנא דמוכח כלל. וכאשר עמדו מנהיגי הקהל לחקור אח"ז, העיז נגדם והתפאר שכמה פעמים עבר על תקנת הקהילה, והמנהיגים רוצים לענשו בהודאת עצמו שיתן קנס הכתוב בתקנה הנ"ל, ודעת רש"ל הובא בש"ך (ח"ו"מ סי' שפו) דאפי' בקנס דרבנן אמרינן מודה בקנס פטור.

ובשיבת ציון (סי' קט) כתב שאין ביד הקהל לתבוע הקנס הנכתב בפנקס, אמנם יש ביד מנהיגי הקהל לקנסו מפני העזה וחוצפא נגד הפרנסים להיות כמתפאר ונקל בעינו לפרוץ נגד התקנות. והכל כפי ראות עיני ראשי העדה. אך יהיו מתונים בדין וילכו בדרך חכמה והשכל שלא יסתעף מזה מחלוקת, ואם יבקש זה העובר מחילה מפרנסים, יהיו רכים כקנה למחול לו אם יכניע עצמו נגדם ואל ימתחו החבל יותר מדאי עכ"ל. וע"ע בשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"ד ח"ו"מ סי' שיז) מה שכתב בזה.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח
פקס ל: 03-543-5757

אשה מורה הוראה, ומנהיגה

ברמב"ם (מלכים פ"א ה"ה) פסק, אין מעמידין אשה במלכות שנאמר 'עליך מלך' ולא מלכה, וכן כל משימות שבישראל אין ממנים בהם אלא איש.

בתוס' בסוגיין (ד"ה אשר) ביארו שאין ללמוד ממה שמצאנו שדבורה הנביאה שפטת את ישראל, שאשה כשירה לדון, כיון שאפשר לומר שהיו מקבלים אותה עליהם משום שכינה.

תירוץ נוסף מבואר בתוס' (גיטין פח: ד"ה ולא) שדבורה לא היתה דנה אלא מלמדת להם הדינים.

בשו"ע (ח"ו"מ סי' ז ס"ד) נפסק שאשה פסולה לדון. בברכי יוסף (שם ס"ק יב) העיר שאף שאשה פסולה לדון, מכל מקום אשה חכמה יכולה להורות הוראה. וכן מתבאר בתוספות לפי תירוץ אחד, שדבורה היתה מלמדת להם דינים, וכן תראה בספר החנוך (מצוה פב), שהסכים שאשה פסולה לדון, ובענין שתויי יין (מצוה קנב) כתב, וכן באשה חכמה הראויה להורות, שאסורה להורות כשהיא שתויה.

בפ"ת (שם ס"ק"ה) הביא דברי הברכי יוסף, וציין לשערי תשובה (או"ח סי' תסא ס"ק יז) שהביא בשם תשו' בית יעקב שתלמיד הגאון מו"ה העשיל ז"ל אמר לו כשאירע שאלה מענין נפיחה [במצות] לפניו היה מצוה לבני ביתו להורות הוראה זו, ולראות אם אין הנפיחה נראית משני עבריהם כו'.

וכתב השערי תשובה שמה שכתב שהיה מצוה לב"ב להורות הוא שפת יתר שלא בדקדוק, כי ח"ו לתלות בוקי סריקי בהגאון ז"ל שמסר ההוראה בזה לב"ב, אך הכוונה לומר שהיה סומך על ראות עיניהם והבחנתם בעסק הוראה זאת, כדת הנשים שהם רגילות במעשה אופה, והם ידעו ביותר להבחין ולהבדיל בין הנפיחה שמחמת האור ובין הנפיחה שמחמת החימוץ, וכאשר עושים המורים לפעמים כשנמצא בעופות איזה שאלה וריעותא באברים שבחלל הגוף או בעצם מעצמות העוף, כשהובא לפניו ערום בלי לבוש מבשר וצריך לדעת מה טיבו, דרכם לשאול בנשים אשר עוסקים בזה ובקיאים בתרנגולים וסומכין עליהם בענין, אבל לא בהוראה.

בראשונים (רמב"ן וריטב"א בסוגיין, ובר"ן שבועות ל) כתבו ליישב את הקושיא מדבורה ששפטת את ישראל, שלא היתה שופטת אלא מנהגת. [ועיין בספר מנורת הזהב (מכתב בתחילת הספר עמוד ד טור ג) ובספר בוצינא קדישא (אות פז), כתבו על אשת בנו של הרה"ק ר' זושא מאניפולי, הרבנית הצדקה ציזיא חנה, שנהגה ברבנות אחרי פטירת בעלה, ונהרו החסידים לרבנית זו כבחי אישה הרב הצדיק הנ"ל].

בפוסקים האריכו לדון בכמה וכמה דברים אם אפשר למנות להם אשה, עיין בשו"ת זקן אהרן (וואלקין, מהדו"ת יו"ד סי' נט) שאסורה למנות בת הרב למזכירת הקהילה, לא רק מצד עצמו רק גם מצד המוסר ודרך ארץ, ואין מעמידין אשה לכל משימות שבישראל, והאריך בחומרת הדבר.

ובשו"ת התעוררות תשובה (ח"ד סי' קלו) כתב שאסור למנות אשה לגבאית צדקה כיון שהוא שררה, ודן שם אם אפשר למנותה לחלק הצדקה, ועיין בשו"ת משנה הלכות (חט"ז סי' כד) שהאריך להוכיח שח"ו לזוז ממנהג ישראל שמעולם לא הניחו לנשים להיות משגיחי כשרות ולסמוך עליהם שהם יהיו המכשירים.

גידול כלב והנחת מודעה לזהירות

בשו"ת משנה הלכות (ה"ה סי' רצז) נשאל, לדעת האוסרים לגדל כלב בלי שלשלאות בבית, אם יש היתר בזה אם בעל הכלב ישים אזהרה או מודעה בכניסה לחצר שיש שם כלב רע. וכן יש להסתפק במי שיש לו סולם רעוע בביתו, אם מספיק שיכתבו עליו מודעה שהוא סכנה או לא.

וכתב לדייק מדברי הגמ' בסוגיין שאמרו מדר' נתן שמנדים אותו עד שישלך את ההיזק, שמשמע לכאורה שאין לו תקנה אלא עם סילוק ההיזק, והנחת מודעה אינה מועילה.

וכמו כן יש לדייק מלשון הרמב"ם (רוצח פי"א ה"ד) שכתב בסולם ובור שצריך לתקן בתיקון גמור, ולא כתב שמספיק בכתיבת אזהרה, ומבואר לכאורה שצריך דוקא שישלך ההיזק, ויעשה באופן שלא יזק בו אדם. ומ"מ זה ברור שאף פעולה אחרת שעל ידה יסלק את ההיזק מועלת, וכגון אם יעשה גדר סביב הסולם, וכיוצא בו.

והוסיף, שיש לדון בזמן הזה שיש שמחזיקים בבתיים מיני כלים עלקטרישע, וכן מיני אבקות וכיוצא בו, שהם מיני סם ומזיקין לבני אדם, והאיך מחזיקים אותם, והרי יש בזה לאו 'לא תשים דמים בביתך', וגם דבר זה גורם מכשולות, וכמה פעמים בני אדם נכשלו בהם. ואם נאמר שדי במה שכותבים עליו שהוא דבר המזיק, א"כ כיון שעל כל אלו החפצים כותבים שהוא מזיק, יש ללמד זכות על מה שמניחים בביתם דבר כזה.

וכתב שקצת ראייה יש מדברי הגמ' לקמן (סט). שאמרו, שהיו מציינים עצי ערלה בחרסית, לומר שהוא כחרסית, מה חרסית שאין הנאה מינה, אף זה אסור ליהנות ממנו וכו', והנה מבואר שמועיל לעשות לדבר המזיק היכר לעוברים ושבים, שאל"כ יצטרך לתקן גדר וכדו', אלא וודאי כל שצ"ע עליו בסימנא מילתא הוא, ולא צריך עוד. וא"כ י"ל שהוא הדין בענין הנ"ל שמספיק לכתוב על החפצים שהם מסוכנים, ודי בזה.

ומיהו כל זה בחפצים, אבל לכלב רע ודאי שאין מועיל כתיבה בעלמא, שהרי כל שאינו קושרו, יכול הכלב לצאת החוצה, מחוץ למקום האזהרה, וא"א שלא יפתח לפעמים הבית ויצא לחוץ. אבל שלשלאות שמירה מספקת היא.

הנזיקין גובים בהם מעידית

כשבית דין נזקקין לגבות לניזק מנכסי המזיק, גובין מהמטלטלין תחלה, ואם לא היו מטלטלים כלל, או שלא היו לו מטלטלין כנגד כל הנזק, גובין שאר התשלום מהקרקע המעולה שבנכסי המזיק. וכל זמן שימצא מטלטלין, ואפילו סובין, אין נזקקין לקרקע. ואפילו כשיש למזיק כסף, יכול לפרועו בסובין. ושמין אותה כמו שיכול למוכרה מיד ובמקומו. וכשמשלם מהקרקע, אפילו היתה זיבורית של מזיק טובה מעידית של ניזק, אינו מקבל ממנו, אלא מגבין לו מעידית שבנכסי המזיק.

אין למזיק מעות, ויש לו מטלטלין וקרקע יש אומרים שהמזיק יכול לפרוע לניזק במה שירצה אם מטלטלין ואם קרקע, ויש אומרים שצריך לפרוע לו מטלטלין.

גאולה בזכות הכריעה במודים

בפירוש התפלות והברכות מרבינו יהודה ב"ר יקר (רבו של הרמב"ן, ענין הכריעות) כתב, החמירו רבותינו על השתחואה של מודים יותר מעל כולם, כמו שמצאנו בסוגיין והני מילי דלא כרע במודים, ודברים אלו נעלמים מאד מפני מה כורעים יותר במקומות אלו, ולמה השתחואה של הודאה חמורה יותר משל אבות, וגם לא מצי לומר הטעם משום שהודאה לשון השתחואה הוא, הא בכמה מקומות אנו מזכירין הודאה ואין אנו משתחיים, ועוד איך אנו משתחיים בברכת אבות בברוך כיון שאין שם לשון הודאה והשתחואה.

וכתב לבאר ענין זה עפ"י המדרש (בראשית רבה פכ"ו) שאברהם לא חזר מהר המוריה אלא בזכות השתחואה, וישראל נגאלו בזכות השתחואה, ועתידין ליגאל בזכות השתחואה, וחנה נפקדה בזכות השתחואה, ובית המקדש נבנה בזכות השתחואה. ויש כאן חמשה דברים של זכות בזכות השתחואה, וכיון שאנו מזכירים אברהם בראש התפלה שהתפלל תחלה בהר המוריה, ועיקר הברכה על שם אברהם ומתפללין 'אלקי אברהם', על כן אנו משתחיים בראש הברכה.

ובסוף הברכה אנו אומרים 'ומביא גואל לבני בניהם' שמדבר על גאולת מצרים שעברה, ורומז גאולה הבאה לעתיד, ולכך באנו להשתחוות כדי לזכות למה שזכה אברהם בתפלתו בהר המוריה בהשתחואה, וגם אנו צריכין כמו כן שישמע לנו בבית מקדשנו המעט, או בבית המקדש בהיותנו שם, ושנזכה ליגאל בזכות השתחואה.

ובמודים, לפי שאמרנו 'השב העבודה לדביר ביתך והמחזיר שכינתו לציון', נמצא שמדבר בפירוש על בנין בית המקדש העתיד, ואנו עושין לו הודאה על זה, והודאה אע"פ שאינה השתחואה, עם ההודאה באה השתחואה דכתיב (תהלים קלח ב) 'אשתחוה אל היכל קדשך ואודה את שמך'. והשתחואה זו על שם שאנו שואלים שיבנה בית המקדש בשכר השתחואה כמו שנבנה בנין ראשון על ידי השתחואה.

אחר כך אנו אומרים 'על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך', רצה לומר על תחיית המתים שאם נשמותינו ביד אחר או נאבדו לא נזכה לחיות, וזהו דכתיב (שם לא ו) 'בידך אפקיד רוחי פדית אותי ה' אל אמת', ומדבר על תחיית המתים שיפדה הרוחות והגופים ממאסרם, וזהו שאומרים לבסוף 'וכל החיים יודוך סלה', זהו 'וכל' שהיה לו לומר 'והחיים יודוך סלה' אלא רמז לתחיית המתים. ולכך אנו משתחיים לפי שהמתים עתידים לחיות בזכות השתחואה.

ועיקר השתחואות אלו שתיים המזכירים בית המקדש העתיד ותחיית המתים, ולכך הקפידו חכמים לכרוע הרבה בהודאה כחויא, שלא יהא דומה לכופר בבנין בית המקדש ותחיית המתים.

וע"ע בכף החיים (פאלאג"י סי' טו סל"ח) שהביא בשם תלמידי רבינו יונה, שכשכורע הכריעות יכוין שיש לו פחד ויראה מלפניו יתברך, וכשזוקף יכוין להראות הבטחון שבוטח בו בכל עניניו שייטיב אליו, והא בהא תליא כדכתיב (משלי יד כו) 'ביראת ה' מבטח עז'.

תפילות ושיעורי תורה בקברות הצדיקים

ברש"י יבמות (קכב). כתב, שנוהגים לקבוע את היום שמת בו אדם גדול, לכבודו, ומדי שנה בשנה כשמגיע יום זה מתקבצים ת"ח ובאים על קברו להושיב ישיבה.

והנה בסוגיין ביארו את הפסוק 'וכבוד עשו לו במותו' שהושיבו ישיבה על קברו של חזקיהו.

בתוס' (ד"ה שהושיבו) ביארו שלא למדו ממש על קברו, אלא בריחוק ארבע אמות שכך אין בזה חשש איסור משום לועג לרש.

בכסף משנה (אבל פי"ג ה"ט) הביא דברי התוס', ובשם הרמ"ה הביא עוד תירוץ שכיון שלכבוד המתים עושה כן, מותר. ובשם מהר"י אבוהב הביא שעל זה סמכו לומר פסוקים בבית הקברות ודרשה למתים, וכך הוא מנהג פשוט היום. וכך כתב גם הרדב"ז (ה"א סי' רכד) שכל שעושה זאת לכבוד המת, מותר.

להלכה כתב השו"ע (יו"ד סי' שדמ סי"ז), מותר לומר פסוקים ודרשה לכבוד המת, בתוך ארבע אמותיו או בבית הקברות.

בט"ז (סק"ה) ביאר שאם אין זה לכבוד המת ודאי אסור, ולא כיש שמכוונים להראות מעלתם בדרוש שעל המת מה שאינו לכבודו, ואינם עושים כהוגן, ושמעתי הרבה גדולים היו מקפידים על דבר זה. ועיי"ש שפסק לאסור אפילו מחוץ לד' אמותיו של מת.

הנצי"ב בספר העמק שאלה (סי' יד אות ו) כתב, שמה שנהגו עכשיו להקל ללמוד ולהתפלל סמוך ממש לקבר, לפי שנהגו להעמיק הקבר יותר מעשרה טפחים ונחשב כרשות אחרת, ובימי חכמי התלמוד לא נהגו להעמיק הקבר כל כך.

ובשם הגדולים (גדולים מערכת א אות קצט) כתב, כמה שנים הייתי תמה על מנהג ישראל שמתפללים בזיהאר"ה [הליכה לקברים] אצל קברות הצדיקים, הרי אין לקרות ק"ש או להתפלל תוך ד' אמות של מת או בבית הקברות. עד שמצאתי **בספר חסידים** (סי' תתשכט) שכתב, רבינו הקדוש היה נראה בבגדי חמודות שהיה לובש בשבת ולא בתכריכין, ופוטר בני ביתו מקידוש, כי הצדיקים נקראים חיים ולא כשאר מתים שהם חפשים מן המצות עכ"ד. ובה תנוח דעתנו.

תפילה בסמוך לקבר

בדרך שיחה (עמ' תכה) מובא, שבעל הדרך אמונה נשאל על אשר רוצים להתפלל על החולה ליד ציון החזו"א, ואומרים תהלים מחוץ לגדר שליד קברו שהוא רחוק יותר מד' אמות מן הקבר עצמו, אם נקרא שמתפללים על ציונו של החזו"א.

והשיב, עפ"י התוס' בסוגיין (ד"ה שהושיבו) שכתבו בענין שהושיבו ישיבה על קברו של חזקיה, שלא על קברו ממש אלא ברחוק ארבע אמות דליכא לועג לרש, ולפי"ז יש לומר גם בנידון זה שאף בסמוך נחשב כעל קברו ממש, ואף שכאן הוא רחוק יותר מד' אמות גם זה נחשב תפילה על הציון.

תשלום כשהזיק לחבירו וגרם לו טובה

במקור חיים (סי' לב) נשאל על אחד ששבר בקבוק יי"ש בבית מזיגה, ומיד אח"כ נכנס פתאום ממונה המלך וחיפש ולא מצא דבר, ואילו לא שבר זה את הבקבוק היה מקבל המוזג עונש חמור וגם היו מחרימים את הבקבוק, ונמצא שהנזק הציל את המוכר, האם על השובר לשלם.

והשיב על פי המבואר בסוגיין שהזורק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו פטור, כיון ששבר כלי שהוא שבור כבר. אם כך, גם בנידון זה כיון שאם לא היה שוברו היה הממונה לוקחו, הרי זה כמנא תבירא ופטור.

אולם כתב לדחות יסוד זה עפ"י המבואר בתוס' (ד"ה זרק) שיש לחלק בין הזורק אבן או חץ על כלי שהוא עדיין לא בגדר מנא תבירא, לבין הזורק כלי שדינו כמנא תבירא, ובנידון זה כיון שהכלי לא נזרק, אלא רק יצא החץ, הממונה מאת המלך, אין הכלי נקרא כמנא תבירא, ולכן חייב השובר לשלם את הבקבוק לחברו.

אמנם למעשה כתב לפטור את השובר מטעם אחר, שהרי סוף סוף יצאה טובה לניזק משפיכת החביות, והדבר דומה למבואר במסכת מנחות (סד). שפירש בשבת מצודה להעלות דגים והעלה תינוק והצילו פטור, מפני שאנו הולכים אחר המעשה שעשה בפועל ולא אחר מחשבתו, כך גם בענייננו מתחשבים אנו במעשיו שהועילו ולא במחשבתו הרעה ופטור מדיני אדם.

אולם בשו"ת קנין תורה בהלכה (ח"ה סי' קנד) כתב לתמוה על המקור חיים והאריך להוכיח שראובן חייב, כיון שבשעה ששבר את החביות נתחייב בתשלומים, ומה שאחר כך באה הצלה לשמעון מכח שבירה זו אין זה פטורו.

היזק בלי נזק ממוני

בשו"ת חלקת יואב (ח"ב סי' צא) כתב לחקור במה שחייבה התורה מזיק ממון חבירו, האם הוא מחמת הפסד הבעלים, או שאף באופן שהבעלים לא הפסידו ממון יש למזיק לשלם את שווי החפץ.

דוגמא לנידון זה הביא באופן שראובן לוו מעכו"ם ממון והניח אצלו משכון, והעכו"ם הניח את המשכון אצל שמעון, ושמעון פשע בשמירת החפץ ונאבד אצלו, האם שמעון צריך לשלם לראובן על המשכון, או שמא פטור כיון שאין לראובן הפסד ממוני, שהרי בכך שהמשכון אבד פטור הוא מתשלום ההלוואה.

לפשוט ספק זה הביא החלקת יואב מהמבואר בסוגיין שהזורק חץ על כלי ובא אחר ושברו חייב, כיון שבאופן זה אין אומרים 'מנא תבירא תבר', ועל אף שבפועל לא גרם הפסד ממוני לניזק כיון שבכל אופן החפץ היה נשבר לו.

לפי זה כתב שאם אחד נתן מתנה לחבירו ע"מ להחזיר, ובא אחר והזיק לחפץ קודם שהחזירו, חייב המזיק לשלם למקבל המתנה דמי החפץ על אף שלא גרם לו הפסד ממוני, שהרי החפץ לא היה נשאר שלו שהרי היה צריך להחזירו, וגם כעת פטור לשלם לנותן המתנה כיון שהוא אנוס, בכל אופן חייב המזיק לשלם לו כיון שהזיק ותשלומי ניזקין אינם על הפסד הממוני.

וראה לקמן (עד:): נידון הפוסקים על אדם שיש לו שני בולים יקרים מאד שכל אחד שווה הון רב ובא אחד וקרע לו בול אחד, ועי"ז עלה ערכו של הבול השני לאותו מחיר שעלו קודם שני הבולים יחד כיצד נדונו לענין חיוב מזיק.

צבא קמא יח

ניפוח אבק מבגד אשתו נדה

המנחת יעקב בתשובה שבסוף הספר (סי' יג) דן בדבר ניפוח בפיו להסיר נוצה או עפרורית מבגדי אשתו נדה, ומתחלה צידד להחמיר משום שכחו כגופו, וכמו שאמרו בסוגיין, תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו משלם נזק שלם, וכן סוס שצנף וחמור שנער ושברו כלים משלם נזק שלם, ומכאן למד המהרי"ל בתשובה (סי' רכא) שמועיל ניפוח באש על ידי ישראל לגבי דין בישולי עכו"ם, משום שהניפוח כגופו הוא. וכ"כ הבית יוסף (יו"ד סי' קיג) בשם מצאתי כתוב, שאף ניפוח בפה מועיל לענין בישולי גוים.

אולם דחה המנחת יעקב, שיש לומר שאע"פ שכחו כגופו מ"מ אין זה כנגיעה ממש, שהרי קיי"ל (פסחים צב:) מנפח אדם בית הפרס והולך, ופירש רש"י שחכמים גזרו על בית הפרס דהיינו שדה שנחרש בה קבר, שמא יש בה עצם כשעורה שמטמא במגע או במשא, ולכך מנפחו בפיו שאם יש עצם גדול יראנו, ועצם כשעורה נדחה בנפיתחו.

ואם נאמר שנפיתחו כנגיעה מה מועילה לו הנפיתחו והרי הוא כנוגע בעצם. ומ"מ בעל נפש יחמיר לעצמו, שאולי גם בזה יש קירוב דעת וחיבה כמו בשאר הרחקות שהובאו בשו"ע.

ועיין בכרתי ופלתי (סי' קצה ס"א) מה שנקט בזה לדינא, ובספר אמרי הצבי על סוגיין שהאריך בנידון זה ובראיה מסוגיין.

הדלקת אש ע"י קוף כדי להימנע מבישול עכו"ם

במהרי"ל בתשובה (סי' רכא) כתב ללמוד מהמבואר בסוגיין שתרגול שנפח בכלי זכוכית משלם נזק שלם משום כחו כגופו ממש, שמועיל ניפוח באש על ידי ישראל לגבי דין בישולי עכו"ם, משום שהניפוח כגופו הוא.

וכ"כ הבית יוסף (יו"ד סי' קיג) בשם מצאתי כתוב, שאף ניפוח בפה מועיל לענין בישולי גוים.

ברמ"א (סי' קיב ס"ט) הביא דברי המהרי"ל להלכה שאם נפח באש הרי זה כחיתוי.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' קסד) נשאל אם מצוה לבעלי חי להדליק אם מועיל בזה שנאמר שהעיקר שלא יעשה עכו"ם הכל, או שצריך מעשה כל דהו, וכתב, שאינו רוצה להקל משום שמשמעות הפוסקים שאיזה מעשה עכ"פ צריך, אף שודאי שזה לא נקרא נתינת אש ע"י גוי, וכמו אם נעשה אש מעצמו ממש ע"י שמש וכיו"ב, מכל מקום כנראה אנו צריכים מעשה ישראל המבטלת שם בשול גוי של אח"כ. וע"ע בתשובת ריב"א (סי' קכ).

לתרומות והנצחות ניתן לפנות ל- 02-9914478

מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו

כלב רע הוא שורשו של עמלק ימח שמו, וכמו שאמר ברעיא מהימנא פרשת נשא (קכ"ד). ומסטרא דשמאלא דרגיה דעשו סמא"ל אקרי כלב כו'. ועין במגלה עמוקות אופן רנ"ב כי קליפת כלב הוא כולל כל המרכבה טמאה, וכן הוא מרכבה טמאה גימטריא כלב רע, ועין שם עוד אופן ק"מ ואופן קכ"ד, ובספר דן ידין מאמר ו' ח' י"ב. ועל כל פנים הוא כי קליפת כלב תוקפיה דעמלק ימח שמו והוא כחו של ס"מ, כי הוא מסוד הדעת דקליפה אשר נתקן ונעשה בו על ידי החטא, והוא ענין ירידת ונפילת הדעת למטה ונעשה בסוד עץ הדעת טוב ורע.. ונתקן אז הדעת בהקליפה גם כן, והוא הכלב דקליפה.

(לשם שבו ואחלמה דרושי עולם התהו חלק ב' דרוש ד' ענף כ"ד סימן ז')

שדרו של אדם לאחר שבע שנים נעשה נחש והוא דלא כרע במודים

לכאורה מהו דוקא לאחר שבע שנים מהו דוקא נחש, לדעתי בסיעתא דשמיא כדברי חכמינו ז"ל (עירובין יג:) מי שמתגאה הקב"ה משפילו מי שנעשה שכן לעפר בחייו עומד בתחיית המתים, וזה שפיר שאינו כורע, שהוא בעל גאווה נעשה שדרו נחש, כי הנחש הלך בקומה זקופה. וזה דוקא שבע שנים, כי שנים מרמז על מדות כנודע, שבע מדות חג' נה"ם צריכין להכניס לעבודת הבורא כל עולמים, וזה דוד אמרו חכמינו ז"ל (סוטה י:) שהקטין עצמו מתחילתו ועד סופו, מתחלתו מן חס'ד ועד סופו מלכות, ועל ידי זה מכניע את הנח'ש, וזה אמר דוד המלך עליו השלום (דברי הימים א כט יא) לך ד' הגדולה והגבורה והתפארת וכו', וזה דוקא במודים, כי אצל כריעת מודים מקבלים את השפע שהכניסו לקדושה.

(בית יעקב לרבי חיים יעקב ספרין מקאמאראנא)

אמר ירמיה לפני הקב"ה רבונו של עולם אפילו בשעה שעושיין צדקה הכשילים בבני אדם שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהן שכר

יש לפרש על פי דברי הרב הקדוש מורינו הרב רבי זי שא מהאניפאלי זי'ע, דהיינו שזה יהיה להם למליצת זכות בשעת אפ"ך הדין, כשהמה יתנו צדקה גם לאינם מהוגנים, אז גם להם בעובדא דלתתא איתער עובדא דלעילא, וישפיעו אליהם טובות מן השמים גם בהיותם אינם מהוגנים.

(שער ישכר מרבי חיים אלעזר שפירא ממונקאטש)

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי מאי דכתיב אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור

הסוד הוא כי 'שור וחמור' הם שני כוחות דמסאבותא שהחיבור שלהם קשה מאד וגורם רעה וקלקול לכל הבריות, שלטעם זה אמר הנביא אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור. דהיינו אותם הצדיקים שכל מעשיהם לשם שמים להתחסד עם קונם, כי המים רומזים אל החסד כידוע, ואלו הם המגרשים ומשלחים רגל השור והחמור שלא ירעו ולא ישחיתו בכח אחיזתם.

(ביאור משנה תורה לרבי משה דוד וואלי)

מהדורת הש"ס המבוארת היחידה עם כל המעלות והחסויות ללומד:

- ☞ תבנית הגמרא מתוך תלמוד בבלי' עוז והדר מהדורת פריעדמאן עם כל המעלות והחסויות על הדף, כולל 'הגזות וצינונים' המכיל את כל ההערות החשובות ללומדים.
- ☞ משנת הראשונים - לקט ביאורי הראשונים על דרך הפשט מודפס על הדף.
- ☞ פירוש המהרש"א על הש"ס מהדורת 'עוז והדר' עם ההגזות והערות'.
- ☞ הביאור מבוסס על פי פירוש רש"י והראשונים וכל ספרי המפרשים, ונערך באופן יסודי כדי עורכי ש"ס 'מתיבתא'.
- ☞ הביאור הייחודי על הדף, הינו פרי יגיעה ומטמחות מיוחדת של 'תמצות' מתוך הביאור הערחב מטהדורת 'מתיבתא' הטלל את כל הפירושים שיש על הדף.
- ☞ הביאור ערוך בלשון הקודש ובשפה ברורה, ללא עיבוד ומורת זר חול בקודש ח"ו.
- ☞ המהדורה היחידה שנערכת על טהרת הקודש, בידי צוות ענק של יראי שמים, רמ"ם תלמידי חכמים ומורי הוראה, בהסמכת ובהכונת גדולי ישראל שליט"א.
- ☞ הביאור מולל - בדרך כלל - עמוד אחד בלבד מול כל עמוד גמרא, ייחודיות הביאור בא לידי ביטוי במקומות הטעונים הסבר רב, בו הביאור מתרחב גם מעבר לדף אחד ללא דילוג בשום הסבר נחוץ.
- ☞ עיוני הפשט - מדור מיוחד בסוף המסכת עם הקושיות והתירושים המרכזיים וההערות החשובות בכל סוגיא. כך יוכל כל לומד להשיג את הבנת הנקודות העיקריות של הסוגיא.
- ☞ סיכום כולל של מהלכי הגמרא ומסקנותיה.
- ☞ הקדמה מקיפה לכל מסכת.
- ☞ מושגי המסכת הקדמה למסכת בה מבוארים כל המושגים המובאים במסכת זו.
- ☞ מבוא קצר בתחילת כל סוגיא המסייע להבין את נבכי הסוגיא.
- ☞ הביאור נוסח לאחד עריכתו ע"י צוות תלמידי חכמים מומחים ללשון, כדי להעניק ללומד פשטות ובהירות שתלווה אותו לאורך כל מהלך הסוגיא בקו אחד וברור.
- ☞ עימוד מאיר עינים שאין דומה לו, חד וברור באותיות משיבות נפש.
- ☞ מודפס על נייר קרם משובח וצורת חו"ל (ללא חילול שבת ח"ו).
- ☞ כריכה איכותית טפוארת מסקאי עבה במיוחד, הנשמרת לאורך שנים רבות.

תלמוד בבלי המבואר

שפה ברורה

לראשונה בעולם התורה

כל מסכת מבוארת בכרך אחד בתוספת מדורי עיון והלכה המהדורה היחידה שזכתה לברכתם ולהסמכתם של כל גדולי ישראל שליט"א

כרך גדול
99 ₪

כרך פנינים
79 ₪

חדש!

שפה ברורה מסכת בנא קמא

עד כה הופיעו מסכת סוכה - ביצה, גיטין, קידושין

למבקש ולמילק מהלך ומלך!

להשיג גם בכרכים
וגם בחוברות

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה